

N:o 62.

Af herr **Håkanson**, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition om godkännande af förslag till öfverenskommelse mellan svenska staten, å ena, samt Luossavaara-Kirunavaara med flera aktiebolag, å andra sidan, angående viss grufegendom m. m.

I Kungl. Maj:ts nådiga proposition n:o 107 till årets riksdag föreligger ett förslag till öfverenskommelse mellan svenska staten å ena sidan samt Luossavaara-Kirunavaara aktiebolag, aktiebolaget Gellivare Malmfält och trafikaktiebolaget Grängesberg-Oxelösund å andra sidan angående viss grufegendom. Då jag här nedan tar mig friheten värdsamt föreslå Riksdagen att icke oförändradt antaga detta förslag, ligger däri icke något underkännande af den preliminärt träffade öfverenskommelsens värde. Tvärtom ber jag få betona, att enligt min åsikt detta regeringsförslag äger afsevärda företräden framför tidigare föreliggande uppgörelseförslag. Allenast ur ett par, visserligen viktiga synpunkter yppar sig ett behof af ändringar, hvilka jag tager mig friheten här nedan beröra.

Min hufvudanmärkning mot det kungliga förslaget ligger däri, att enligt detsamma svenska staten skulle förbinda sig att under de närmaste 25 åren icke upptaga exporttull på järnmalm från i aftalet afsedd fyndighet. Jag skall icke närmare inlåta mig på denna frågas statsfinansiella sida utan endast beröra den ur ett par andra synpunkter, som dock måste anses afgörande.

Under den debatt vid 1906 års riksdag, som föregick beslutet angående handelstraktaten med Tyskland, blef det med all önskvärd tydlighet fastslaget, att det enda verk samma vapen vi hade haft i traktatsunderhandlingarna var just malmtullen. Bevillningsutskottets ordförande,

som äfven hade varit en af traktatsunderhandlingarna, meddelade, att malm-tullen varit föremål för oändliga öfverläggningar. Och det framhölls i debatten, att malmtullen hade utgjort ekvivalenten för hela den tyska traktaten. Detta ströks ännu mera under genom den förklaring, som vid tillfället i fråga afgafs af hans excellens utrikesministern, hvilken betonade, att utan klausulen om den bundna malmtullen skulle traktaten aldrig godkännas från tysk sida. Jag tar mig friheten ordagrant citera denna viktiga förklaring. Den var af följande lydelse: »Då det motionsvis ifrågasatts att godkänna traktaten med uteslutande allenast af *en* bestämmelse — den om järntullen — så kan jag bestämdt säga, att en sådan utväg är absolut utesluten. Den innebär formellt den nuvarande öfverenskommelsens totala underkännande och materiellt i händelse af nya underhandlingar ett för vår exportindustri långt mindre gynnsamt resultat.»

Äfven herr statsrådet och chefen för civildepartementet hade tillfälle att i 1906 års debatt om malmfrågan ytterligare meddela, att hotet om exporttull vid traktatsunderhandlingarna måste å svensk sida utnyttjas så mycket som möjligt, för att ersätta bristen på en för sådana underhandlingar lämplig tulltaxa.

Här föreligga sålunda de kraftigaste bevis för att malmexporttullen för oss har en betydelse, som sträcker sig vida utöfver det rent statsfinansiella området. År 1910 utgår som bekant den nu gällande tarifftraktaten med Tyskland, och vi stå då antagligen inför nödvändigheten att träda i nya underhandlingar. Att det den gången kommer att gälla fulla allvaret framgår af ett yttrande i fjol i tyska riksdagen å regeringens vägnar af statssekreteraren Posadowsky, om hvilket yttrande också erinrades under en debatt här i riksdagen 1906. Hans uttryck föll ungefär sålunda: »Varen icke oroliga, mina herrar, vi ha blott skenbart gifvit efter, och efter de 4 1/2 åren kasta vi oss med hela tyngden af vår utmärkta tulltaxa öfver detta land (Sverige), som vi ha utsett att blifva afnämare för våra produkter.»

Såsom framgår af detta yttrande blir det vid de eventuella underhandlingarna om en ny traktat, som den afgörande striden skall stå. Det gäller då för oss icke allenast viktiga ekonomiska intressen, utan det gäller äfven, om vi skola kunna fria oss från ett inflytande, som för oss kan blifva skadligt. Är det då skäl, att vi nu frivilligt kasta bort det enda vapen, som vi äga, för hvilket den andra parten visat sig hafva respekt? Vi veta från de här citerade meddelandena från fjolårsdebatterna, att malmtullen en gång varit afgörande vid traktatsunderhandlingarna, och det finnes ingen anledning att antaga, att dessa omständigheter skola förändras till 1910.

Jag anser sålunda, att redan på här anförda grunder staten icke bör för så lång tid framåt, som här är i fråga, afhända sig rätten att åsätta malmtull. Men äfven andra skäl tala härför. Den öfverenskomelse mellan staten och bolagen, som det är fråga om, är så vidlyftig och innehåller så många bestämmelser, att det för Riksdagen i dess helhet är svårt om icke omöjligt att fullt sätta sig in i densamma. Man kan sålunda möjligen tänka sig att, om den blefve definitivt sluten, det snart skulle visa sig, att man förbisett viktiga statsintressen, och det vore då mycket olägligt, om staten vore så bunden genom kontraktet att rättelse icke kunde vinnas. Förfogade Riksdagen då fritt öfver exporttullen, skulle denna alltid och med lätthet kunna användas som regulator i syfte att förebygga eller undanröja efter hand möjligen uppkommande olägenheter. Då jag emellertid icke förbiser, att bolaget redan uppgjort leveranskontrakt för en lång tid framåt, vill jag ifrågasätta, huruvida icke den bestämmelsen kunde träffas, att frihet från malmtullen redan nu kontraherades att gälla för 10 år framåt, men att staten därefter hade fria händer. Dock vill jag här betona, att jag under nuvarande förhållanden ställer mig på samma ståndpunkt, som af en talare häfdades förra riksdagen, att de 1,200,000 ton järnmalm, som få utfraktas efter 1898 års kontrakt, under alla förhållanden böra vara fria från exporttull.

Det kan vidare sättas i fråga, om icke denna sak är så viktig, att man för vinnande af detta önskemål kunde göra vissa medgifvanden på annat håll. Jag tänker då särskildt på de förpliktelser, bolaget skulle åtaga sig i fråga om järnvägens underhåll och rentabilitet samt driftkostnader.

En affärsman eller industriidkare kan i regel ganska väl bedöma, hur hans affär kan komma att gestalta sig under de närmaste åren, men med vår tids snabba utveckling på alla områden, kan man omöjligen bedöma situationen en längre tid framåt. Det är af detta skäl jag anser nödigt, att staten icke afhänder sig alla möjligheter att reglera eventuella missförhållanden i fråga om aftalet mellan staten och bolaget, hvilkas natur och konsekvenser icke nu till fullo kunna inses. Vi äro icke utan tidigare erfarenheter, hvilka böra lära oss att gå varsamt och försiktigt till väga. Det ligger i denna tankegång icke någon afvoghet mot bolagen. Man kan nämligen taga för gifvet, att exporttull på malm icke kommer att åsättas utan efter föregående utredning. Malmbolagen ha så ofantligt stora fördelar af rätten till ökad utfrakt och att få stabilitet i sina förhållanden för att därigenom kunna ordna sin afsättning för en längre tid, att hvad man här begär af dem icke kan anses hvarken orättvist eller synnerligen betungande.

Öfverlämnande åt utskottet att taga i öfvervägande, huruvida icke de viktiga omständigheter, jag här berört, betinga ett uppskof med hela frågan i och för vidare utredning, och med anhållan, att utskottet ville verkställa af mitt nedanstående yrkande möjligen nödvändiggjorda omredigeringar i det kungl. förslaget, tillåter jag mig vördsamt föreslå,

att Riksdagen behagade besluta, att Kungl. Maj:ts förevarande proposition icke måtte oförändrad bifallas, utan att till första stycket af 18 § i kontraktet mellan staten och bolagen måtte fogas följande tillägg:

Efter det tio år förflutit, sedan denna öfverenskommelse träffats, äger staten, utom hvad beträffar en export af 1,200,000 ton järnmalm, för hvilka den i föregående punkt stadgade godtgörelsen under hela af-talstiden skall gälla, rätt att utan sådan godtgörelse till bolaget, som nyss nämndes, åsätta exporttull eller annan pålaga eller afgift.

Stockholm den 10 april 1907.

A. E. Håkanson.